

BEVEZETÉS

NEM CSAK TOLLÁRÓL ISMERSZIK MEG A MADÁR

Ebben a könyvben körülbelül háromszáz, Hollandiában és Belgiumban előforduló madárfaj szerepel. Ezek részben mások, mint a magyarországi madárfauna tagjai, és még a közös fajoknál is különbözhet például az előfordulási idő, a gyakoriság stb. Ezeknél a fajoknál a szöveget a magyarországi jellemzőkkel egészítettük ki, kivéve a hollandiai élőhelyekre vonatkozó részeket. Van, amelyik egész évben Hollandiában él, mások csak bizonyos évszakokban. A fajokat négy fő kategóriába – szín, viselkedés, alak és élőhely – soroltam azon jellemzők szerint, amelyek alapján egy madár felismerhető.

Egy madár megfigyelésekor ezzel a határozóval könnyen megállapíthatod, pontosan mit látsz. A sikerhez nem egyetlen út vezet! Ha például egy nagy, fehér madarat fedezel fel a réten, amint táplálékot keres, az alábbi kategóriákban érdemes körülnézned:

- **SZÍN** FEHÉR VAGY MAJDNEM TELJESEN FEHÉR MADARAK
- **VISELKEDÉS** LÉPKEDVE VAGY ÁLLVA TÁPLÁLÉKOT KERESŐ MADARAK
- **ÉLŐHELY** RÉTEN VAGYOK

Akkor ez egy nagy kócsag!

Ebben a könyvben tehát többször is találkozhatsz ugyanazzal a madárral. Sokszor még a leírásuk is szinte ugyanaz. Mert ha megtaláltad a keresett madarat, fontos, hogy egy helyen elolvashasd az összes jellemzőjét. Ezzel a módszerrel, ha ügyesen használod a könyvet, pillanatok alatt rátalálsz az általad megfigyelt madárra.

Ez a határozó nem valamiféle izgalmas madárregény, amely tele van különféle érdekességekkel és tudnivalókkal szárnyas barátainkról. Itt mindent egyetlen célnak rendeltem alá: hogyan ismerhető fel néhány perc alatt a madár, amelyet látok?

SZÍN

Sok madárnak vörös, sárga, zöld vagy más tarka, feltűnő tolla van. Ezeket a madarakat kisebb csoportokba osztottam, így gyakran szinte pillanatok alatt ki tudod választani, amelyiket keresed. Bizonyos madaraknál különbözik a szín a hím és a tojó esetében, vagy éppen más a téli, mint a nyári tollazat. Ne aggódj, ezek a madarak több színkategóriában is előbukkannak!

VISELKEDÉS

A madarak megfigyelése még szórakoztatóbb és izgalmasabb, ha nemcsak azt akarod kitalálni, hogy hívnak egy adott madarat, de megpróbálsz kideríteni azt

is, éppen mivel foglalatoskodik. Ez türelmes megfigyelést igényel, ám ha kivárod, bizonyos viselkedésformák szinte maguktól feltűnnek majd. Vannak madarak, amelyek rövid, dalos röptéket tesznek, kijelölve a territóriumukat; mások alábuknak; akad, amelyik mindig csak sétálva keres táplálékot. Ezeket a fajokat további alcsoportokba osztottam, hogy még könnyebb legyen a keresés.

ALAK

Vannak madárfélék, amelyeket mindenki azonnal felismer: ilyen a hatyú, a kacs, a liba, a varjú, a galamb és még néhány másik. Ezeket a csoportokat is további alkategóriákra osztottam, például: kis és nagy ragadozó madarak. Így könnyebben megtalálsz, amit keresel.

ÉLŐHELY

A madarak nem véletlenül élnek ott, ahol. Élőhelyükön elegendő tápláléknak kell lennie, szükségük van fészkelőhelyre, és az is fontos, hogy lakhelyük nagyjából biztonságos legyen. Vannak madarak, amelyek szinte bárhol jól érzik magukat, de akadnak különleges igényekkel bírók is. Tapasztalataim alapján a madarakat különféle élőhelyeik alapján is besoroltam. Nem vagyok meggyőződve arról, hogy mindig minden madár tartja is majd magát a besorolásomhoz. A kertünkben egyszer szűk egy hetet töltött egy cserregő nádiposzáta, miközben ez a faj általában csak vizes élőhelyeken, nádasokban, gyékényesekben fordul elő!

HOGYAN HASZNÁLJAM A HATÁROZÓT?

Keresési útmutató

A madárfelismerés elsősorban vizuális utazás. Ez az utazás az „index”-nél kezdődik. Itt az adott fejezet összes kategóriáját feltüntettem átlátható formában, így könnyen el tudod dönteni, mely áttekintő oldal(ak)hoz kell továbblapoznod.

Áttekintő oldal

FEHÉR VAGY MAJDNEM TELJESEN FEHÉR MADARAK

DANKASIRÁLY 14. o.

- piros csőr
- piros láb
- „rikácsoló sirály”

(FEHÉR) EGERÉSZÖLYV 14. o.

- oszlopülő
- függőleges tartás
- rövid farok

KIS KÓCSAG 15. o.

- sárga lábujjak
- fekete csőr
- nagyon mozgékony

KIS HATYÚ 15. o.

- hangoskodó
- domború homlok
- csőrén a sárga szín nem nyúlik előre

Itt egy helyen látod, mely madarak illenek az adott kategóriába. Minden madár alatt pontokba szedve találsz a legfontosabb jellemzőket. A jellemzők mellett csoportosítottam a madarakat aszerint is, mennyire könnyen észlelhetők. A „szemek”-et alkalmazó rendszerből gyorsan kiderül, hogy a megfigyelt madár könnyen, kevésbé könnyen vagy nehezen észlelhető.

- 👁️👁️ könnyen észlelhető
- 👁️👁️ kevésbé könnyen észlelhető
- 👁️ nehezen észlelhető

Ez a besorolás nem csak a külső jellemzőkön alapszik! Egy flamingót például igen könnyű felismerni, észlelni annál nehezebb, mivel meglehetősen ritka madár. „Kompromisszumos” megoldásként ezért a kétszemes (👁️👁️) kategóriába soroltam. A feltüntetett oldalszámok segítségével könnyen megtalálsz a madarat, amit keresel!

Részletes oldalak

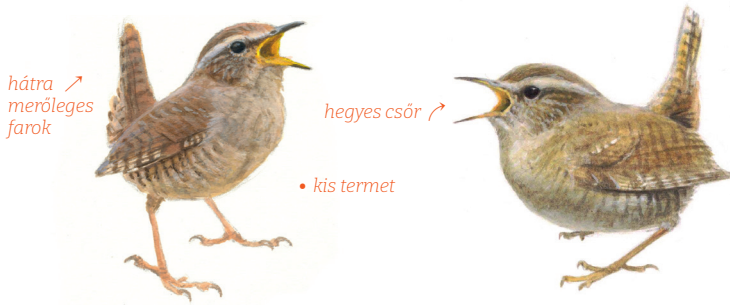
Az oldalszám alapján a részletes leíráshoz érkezel, ahol nagy képet is találsz az adott madárról. Itt tüntetem fel a madár leglényegesebb jellemzőit. Az oldal szélén itt is egyértelműen kiderül, melyik kategóriában vagy éppen, és az oldalon szereplő madarak mennyire könnyen észlelhetők.

A magyarázószöveg praktikus háttér-információt nyújt a madárról. Ha kételkednél, melyik madarat látod – és a képek sem kínálnak megoldást –, akkor a szöveg egész biztosan segít!

A szövegből kiderül az is, hogy egy bizonyos madár az év mely időszakában észlelhető. Ez is azt szolgálja, hogy a lehető legegyszerűbb legyen a madárfelismerés!

 SZÍN	 VISELKEDÉS	 ALAK	 ÉLŐHELY
👁️👁️👁️ PEKETE-FEHÉR MADARAK	👁️ TELJESEN ALÁBUKÓ MADARAK	👁️👁️ EZ BAGOLY	👁️ ÁRAPÁTSÍKSÁGON VAGYOK

ÖKÖRSZEM. Egész évben 👁️👁️. Az ökörszem gyakori vendég a kertekben. Rejtőz-
ködő, de hangos énekével mégis feltűnő. Szeret teli torokból énekelni a bozótban,
akár télen is. Ahhoz képest, milyen csöpp madár, jó nagy hangja van! Gömb alakú,
zárt fészket épít.

Egész évben: olyan madarak, amelyek egész évben észlelhetők.

A nyári félévben: azok a madarak, amelyek nagyjából a március és szeptember közötti időszakban észlelhetők.

A téli félévben: azok a madarak, amelyek nagyjából október és március között észlelhetők.

Kivételek: bizonyos madarak csak az év bizonyos hónapjaiban észlelhetők. Ezek az átvonuló madarak, amelyek vonulásuk közben látogatnak el hozzánk, de nem töltenek itt hosszabb időt. Az ilyen esetekben évszakot vagy hónapot adok meg, amelyben az adott madár észlelhető; például: *ősz, május* stb.

KERESÉS: SZÍN

<i>Szín</i>	<i>oldal</i>
Fehér vagy majdnem teljesen fehér madarak	11
Fekete vagy majdnem teljesen fekete madarak	18
Fekete-fehér madarak	29
Barna vagy csaknem teljesen barna kis madarak	42
Barna vagy csaknem teljesen barna (közepesen) nagy madarak	51
Barna-fehér madarak	60
Zöld és szürke madarak	64
Színes madarak	71
Madarak feltűnő fehér, szürke vagy kék részletekkel	78
Madarak feltűnő sárga részletekkel	82
Madarak feltűnő piros vagy vörösesbarna részletekkel	89
Madarak narancssárga, piros vagy rózsaszín mellel	102
Madarak fehér farcsíkkal	114
Madarak fekete maszkkal, bajusszal vagy szakállal	120

A színek fontosak

A madarak remekül látják a színeket. A hímek gyakran káprázatos piros és sárga színekben pompázva igyekeznek felhívni magukra a tojók figyelmét. Bizonyos színek – például a fehér és a fekete – kiválóan alkalmasak arra, hogy a madarak nagy távolságból közöljenek egymással valamit. Ha egy fehér sirály hirtelen rárepül valamire, a környéken tartózkodó többi sirály rögtön tudja, hogy ennivaló van a közelben. Ezenkívül a színek a viselkedéssel kombinálva gondoskodnak arról, hogy az ugyanahhoz a fajhoz tartozó hímek és tojók felismerjék egymást, és ne párosodjanak más fajokkal. A szín a madárfigyelő számára is fontos: ez az egyik legfontosabb segítség a különböző fajok megkülönböztetéséhez. Ezért, ha csak tehetem, „a napot követve” madarárszok – különben csak körvonalakat látnék.

FEHÉR VAGY MAJDNEM TELJESEN FEHÉR MADARAK

A fehér szín gyakran fordul elő csoportban élő vagy egymással valamilyen információt közölni akaró madarak között. A kanalasgém messziről felismeri élelmet kereső fajtársait, és így könnyen csatlakozhat hozzájuk. Ugyanígy viselkednek a sirályok és a tengeri madarak. Vannak *leucisztikus* példányok (ezeknek kevesebb a pigment a tollukban), például a tarka rigók, és vannak *albínók* (amelyek fehér tollúak, szemük piros), mint amilyenek a teljesen fehér tollú fekete rigók. A fehér madarak a madárfigyelő számára nagyon messziről észrevehetőek! Nem sok ilyen példány van, mivel gyakrabban esnek zsákmányul a ragadozóknak, mint a normál színű fajtársaik.

SZELÍD LUDAK 12. o.

- piros csőr
- tarka tollruha
- szelíd

BÜTYKÖS HATTYÚ 12. o.

- a hím bütyke fekete, nagy
- hajlott nyak
- nem félső

NAGY KÓCSAG 13. o.

- függőleges testtartás
- a csőr tavasszal fekete
- nagyon feltűnő

KANALASGÉM 13. o.

- vízszintes testtartás
- széles, kanál alakú csőr
- sárga mellszalag

DANKASIRÁLY 14. o.

- piros csőr
- piros láb
- „rikácsoló sirály”

EGERÉSZÖLYV 14. o.

- oszlopülő
- függőleges tartás
- rövid farok

KIS KÓCSAG 15. o.

- sárga lábujjak
- fekete csőr
- nagyon mozgékony

KIS HATTYÚ 15. o.

- hangoskodó
- domború homlok
- csőrén a sárga szín nem nyúlik előre

ÉNEKES HATTYÚ 16. o.

- hallgatag
- lapos homlok
- csőrén a sárga szín előre nyúlik

HÓBAGOLY 16. o.

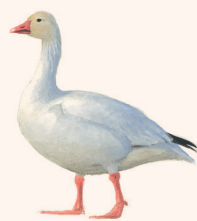
- sárga szem
- nagy termet
- fekete csíkok

ÉSZAKI (VAGY VADÁSZ-) SÓLYOM 17. o.

- sárga láb
- fehér vagy szürke
- fekete csőr

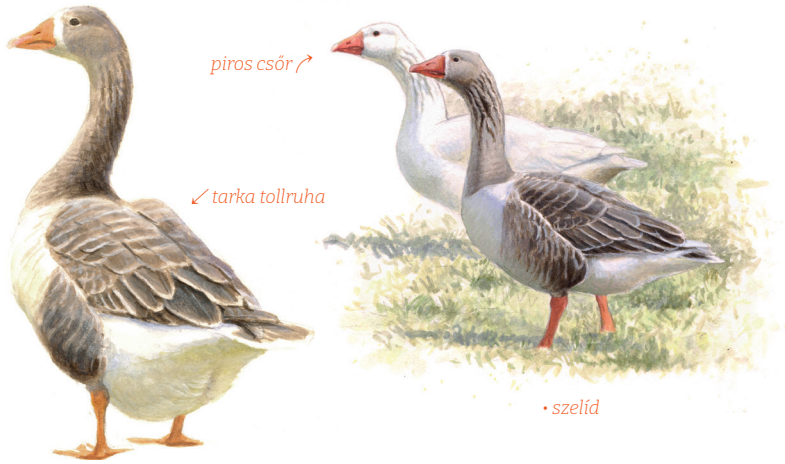

SARKI LÚD 17. o.

- fekete evezőtollak
- piros csőr
- piros láb

SZELÍD LUDAK. Egész évben 🐣🐣🐣. Ezek a ludak általában csoportban fordulnak elő, és bárhol találkozhatunk velük, a városban ugyanúgy, mint vidéken. Többnyire fogságból szöktek, és gyakran keverednek a rokon fajokkal, aminek következtében kevert küllemű példányok jönnek létre. A madarászok ezeket nem veszik komolyan, és csak „levesbe való liba”-ként emlegetik őket!

BÜTYKÖS HATTYÚ. Egész évben 🐣🐣🐣. Nagy, nagyon feltűnő, fehér, szelíd hattyú. Csőre vörös, nyaka hajlott. Gyakran jár párban. Parkokban és természetes élőhelyen is találkozhatsz vele, olykor nagyobb csapatokban. Csendes, csak néha ad ki halk, „röffenő” hangot. Repülés közben csak a bütykös hattyú szárnya ad ki dallamos hangot, mert ez a hattyú nehezebb a többinél.

